

**Marcela Gbúrová (ed.): Voľby 2006 v štátoch V 4, Prešov:
SLOVACONTACT, 2007.**

Martin Svatuška

Resumé

Der Autor rezensiert ausgewählte Beiträge von einigen Teilnehmern der wissenschaftlichen Konferenz, die im September 2006 vom Institut für Politikwissenschaft der Universität zu Prešov organisiert wurde. Das Thema der Konferenz, sowie der Titel des Konferenzsammelbandes heißt: Die Wahlen 2006 in den Ländern der Visegrader Gruppe.

Keywords: Book Review, Middle Europe, Election 2006, Conference in Prešov

Publikácia „Voľby 2006 v štátoch V 4“ je kompiláciou príspevkov, ktoré odzneli na vedeckej politologickej konferencii v Prešove v dňoch 28. – 29. 9. 2006. Podobné vedecké podujatie organizuje Inštitút politológie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity pravidelne a v odbornej verejnosti je známe pod označením „Prešovské politologické dni“. V roku 2006 sa organizátori podujatia rozhodli venovať pozornosť parlamentným voľbám v krajinách V 4, čo je pochopiteľné, keďže presne v uvedenom roku sa konali parlamentné voľby na Slovensku, v Čechách a v Maďarsku, rok predtým sa tak stalo v Poľsku.

Teritoriálna blízkosť, história plná vzájomných kontaktov, veľmi podobné východiská pre transformáciu ekonomík a politických systémov po roku 1989, to všetko spája uvedené krajiny. Zhodou okolností sa k tomu pridala fakticky totožný dátum parlamentných volieb, a tak by bolo veľkou škodou, keby ostala takáto príležitosť pre politologickú analýzu nevyužitá. Inštitút politológie FF PU zareagoval na túto výzvu skutočne promptne a pripravil medzinárodnú politologickú konferenciu, za čo jej organizátorom patrí veľká vďaka celej slovenskej politologickej obce. Hoci je to už viac ako pätnásť rokov, čo sa politológia ako vedný odbor začala vyučovať na slovenských vysokých školách a záujem o jeho štúdium u študentov neustále rastie, podobné vedecké akcie sú v tomto odbore skôr výnimkou, preto

práve „Prešovské politologické dni“ by mohli byť príkladom aj pre iné slovenské politologické pracoviská.

Na konferencii odznelo viac ako štyridsať odborných príspevkov od autorov zo Slovenska, Čiech, Poľska, zaujímavosťou bola účasť dvoch ukrajinských vedcov. Jedným z výstupov z uvedeného podujatia je aj zborník, v ktorom svoje miesto našlo až 36 textov. Nie je preto prekvapením, že samotná publikácia má viac ako 370 strán. Texty mnohých autorov, hoci o ich odbornej kvalite nemôže byť pochybnosť, tak postrádajú hlbšie spracovanie nimi stanovenej problematiky. Je potrebné si však uvedomiť, že ide o zborník z konferencie a brať ho ako prehľad toho, čo na nej odznelo. V tom prípade je samozrejme rozsah úplne postačujúci.

Slabým miestom podujatia v metropole Šariša bola absencia kolegov z Maďarska. Pohľad domácich odborníkov na udalosti v ich krajine totiž býva pre zahraničných kolegov, venujúcich sa podobným témam, vždy najzaujímavejší a pravdepodobne aj najprínosnejší. Práve maďarskí politológovia by predsa mali disponovať najväčším množstvom relevantných informácií o domácej politickej scéne a preto by ich príspevky v zborníku s vyššie uvedeným názvom nemali absentovať. A hoci v zborníku nájdeme niekoľko príspevkov, ktoré sa venujú problematike maďarských volebných reálií, informácie a analýzy „z prvej ruky“ možno iba veľmi ťažko nahradiť.

Pre časť odbornej a laickej verejnosti tiež môže byť negatívom, že niektorým príspevkom uverejneným v publikácii nebudú rozumieť. Nie pre zložitosť odborného vyjadrovania sa autorov, ale pre jazyk, v ktorom sú ich príspevky uverejnené. Hoci poľština je pre našinca pomerne zrozumiteľná, čítať odborný text napísaný v poľskom jazyku vôbec nie je jednoduché. Nehovoriac o príspevku ukrajinského politológa, ktorý je uverejnený v azbuke. Možno by bolo vhodné, keby príspevky zahraničných autorov (prípadne aj domácich) boli uverejnené v anglickom jazyku, ktorý je predsa len univerzálnejším jazykom (a to nielen z pohľadu odbornej obce). Prípadne keby bolo v angličtine uverejnené aspoň krátke resumé.

Napriek uvedeným nedostatkom je možné publikáciu hodnotiť veľmi vysoko. Samotný jej názov evokuje, že pôjde o pohľad na priebeh volieb v jednotlivých krajinách, tým, že ide o politologickú literatúru je však jasné, že obyčajná deskripcia nemôže byť pri formulovaní príspevkov postačujúca. Skutočne, príspevkom v zborníku nechýba analytický pohľad a vo viacerých príspevkoch ani komparatívny prístup, ktorý sa pri uvedenej téme priam ponúka. Tým získava celý zborník punc odbornej literatúry, ktorú je možné využiť pri ďalšom vedeckom bádani.

Oceniť treba aj snahu zostavovateľa o rozčlenenie jednotlivých príspevkov v zborníku, aj keď je miestami málo zreteľné. V publikácii tak nájdeme príspevky pojednávajúce o višegrádskom regióne ako celku (Bujnová H.: *Geopolitické postavenie Višegrádskej skupiny po voľbách v roku 2006*, Orosz, L.: *Právna úprava procesu preberania moci po parlamentných voľbách v krajinách V4*, Krno, S.: *Vývoj politických strán a posledné parlamentné voľby v krajinách V4* a ďalšie), ako aj príspevky venujúce sa konkrétne jednotlivým krajinám (Surmánek, Š.: *Na čo poukázali jednotlivé parlamentné voľby na Slovensku v roku 2006*, Foltýn, T., Havlík, V.: *Sestavování vlády v České republice po volbách 2006*, Csányi, P.: *Parlamentné voľby v Maďarsku – príčiny a dôsledky*, Skotnicki, K.: *Zmiany w prawie wyborczym do samorządowych organów kolegialnych* a ďalšie).

Mohlo by sa zdať, že príliš veľa príspevkov je venovaných Slovensku, z pohľadu toho, že publikáciu vydáva slovenské pracovisko a väčšina príspevkov pojednávala o tejto krajine ide o logický dôsledok. A tak v publikácii nachádzame texty, venujúce sa celému spektru domácich problémov v kontexte parlamentných volieb (Štefančík, R.: *Fenomén personalizácie vo volebnej kampani*, Geffert, R.: *K výsledkom parlamentných volieb 2006 v Slovenskej republike (Ideológie s odrazom v „experimentujúcich voľbách*, Gbúrová, M.: *Volebný program SMK 2006 – 2010 Rýchle dosiahnutie únie a povolebná realita*, Dubnička, I.: *Parlamentné voľby 2006 na Slovensku – prehra pravice?* a ďalšie). Možno by bolo vhodné, keby aj teoretickejšie zamerané príspevky (Horváth, P.: *Prezident a jeho vplyv na politický systém v kontexte parlamentných volieb*, Dobiaš, D.: *Voľby, demokracia a idea otvorenej spoločnosti* K. R. Poppera, Dančišin, V.: *Mechanické a psychologické aspekty volebných systémov – dve strany jednej mince*, a ďalšie) vytvárali jednu väčšiu skupinu textov, zostavovateľ ich však vsunul medzi „prípadové“ texty, pričom jeho zámer ostal nečitateľný.

Jedným z najzaujímavejších príspevkov v zborníku je text Marcely Gbúrovej „*Volebný program SMK 2006 – 2010 (Rýchle dosiahnutie Európskej únie!) a povolebná politická realita*“. Ako už zo samotného názvu príspevku vyplýva, autorka sa v ňom zaoberá analýzou volebného programu, s ktorým SMK vstupovala do parlamentných volieb 2006. Autorka v prvom rade upozorňuje na to, že uvedený volebný program vychádza z dvoch základných skutočností. Prvou je vládna pozícia SMK (v čase prípravy bol tento subjektom členom vládnej koalície) a druhou je vnútrostranícka realita. Zaujímavé (a treba dodať, že aj presné) je hodnotenie SMK ako „spoľahlivého partnera“, ktoré vychádza zo stability personálneho obsadenia jej parlamentného klubu a z faktu, že jej politici sa nepodieľali ani jednej z desiatich veľkých vládnych kríz (autorka ich uvádza v príspevku). Profesorka

Gbúrová sa ďalej venuje analýze jednotlivých kapitol volebného programu SMK. Okrem iného v rámci nej rozoberá používanie pojmov „národný“ a „národnostný“ a prichádza k záveru, že na niekoľkých miestach sú tieto dva pojmy použité nesprávne. Snáď treba len dodať, že nesprávne používanie týchto pojmov môže byť účelové a vystihuje neustálu osciláciu politiky SMK medzi nacionálne-maďarskou a občiansky-slovenskou rovinou. Autorka svoj príspevok končí popisom volebného výsledku strany a pokusom o prognózu jej ďalšieho pôsobenia v opozícii. Tu tvrdí, že jednou z viditeľných súčastí politiky SMK bude kritika vládnej koalície v kontexte jej menšinovej politiky a prístupu k reformám. V prípade, že dôjde k dezintegrácii vládneho zoskupenia, bude sa snažiť vstúpiť do novej vlády po boku strán Smer-SD a ĽS-HZDS. Otáznym je pritom tvrdenie, že variant vládnej koalície v podobe Smer-SD – ĽS-HZDS – SMK mal „silnú podporu v strane SMER-SD pred voľbami i v čase zostavovania vládneho kabinetu. Autorka v prospech svojho tvrdenia neuvádza žiadne argumenty.

Trnavský politológ Peter Horváth sa vo svojom príspevku „*Prezident a jeho vplyv na politický systém v kontexte parlamentných volieb*“ venuje nielen slovenským reáliám, ale uvažuje aj o prezidentovi ako súčasť politického systému vo všeobecnosti. Jeho text začína pohľadom na prezidentské právomoci v kontexte parlamentných volieb na Slovensku, pričom dospieva k tvrdeniu, že rola prezidenta je tu kľúčová: poveruje zostavením vlády, menuje predsedu vlády a na jeho návrh aj členov vládneho kabinetu. V ďalšej časti autor uvažuje nad tým, či by prezidentom mala byť nadstranícka osobnosť alebo skúsený stranícky politik. Vo svojom texte však neuvažuje nad možnosťou spojiť obe alternatívy do podoby: skúsený politik (v kontexte jeho minulého pôsobenia) ako nadstranícka osobnosť (v kontexte jeho súčasného pôsobenia). Nie je tiež zrejmé, čo má byť závislou premennou pri takomto uvažovaní. Úloha prezidenta ako mediátora politických sporov? Prezident ako osobnosť/inštitúcia integrujúca spoločnosť? Horváth sa vo svojom texte ďalej zaoberá myšlienkami o podstate existencie prezidenta ako inštitúcie. Veľmi zaujímavou a podnetnou je jeho úvaha o oddelení spoločných ustanovení o vláde a prezidentovi ako dvoch súčastiach výkonnej moci v Ústave SR. Táto téma by si zaslúžila ďalšie vedecké spracovanie. Pri úvahách o role prezidenta v spoločnosti si autor správne všíma dva momenty, ktoré bývajú často neoprávnene spájané do jedného: podpora verejnosti prezidentovi ako osobnosti a prezidentovi ako inštitúcii. Svoj príspevok končí konštatovaním, že dosiaľ ani jeden prezident v ére samostatnej SR (po roku 1993) nedokázal vytvoriť vo verejnosti predstavu, čo by mal vlastne robiť „prvý občan“. Treba dodať, že politická kultúra je budovaná v kontexte

historickom a preto je otázne, či vôbec mohlo dôjsť k jej vybudovaniu v prípade inštitúcie prezidenta SR (SR zatiaľ mala iba dvoch prezidentov).

Ďalším zo zaujímavých príspevkov je text Radoslava Štefančíka „*Fenomén personalizácie vo volebnej kampani*“. Autor si v úvode stanovuje za cieľ svojho príspevku predstaviť fenomén personalizácie v teoretickej rovine, pričom sa ho pokúša v záverečnej časti aplikovať na slovenskú politickú realitu. Radoslav Štefančík sa zhoduje s teoretikmi tvrdiacimi, že fenomén personalizácie je dôsledkom amerikanizácie volebnej kampane, pričom dnes nachádza svoje uplatnenie aj v európskych demokraciách a postupne sa etabluje aj na Slovensku. Vysvetľuje ju ako jeden z dôsledkov rozpadu tradičných sociálnych skupín. Na tomto mieste možno autor mohol implikáciou prísť k záveru, že personalizáciu umožňuje tzv. kríza politických strán, keďže tá s rozpadom tradičnej sociálnej štruktúry priamo súvisí. Koniec koncov túto „krízu“ vo svojom texte viackrát nepriamo spomína. Autor postupne predstavuje tri roviny personalizácie (personalizácia vo vedení volebnej kampane, personalizácia mediálneho spravodajstva o volebnej kampani, personalizácia voličského správania), pričom sa opiera o dielo nemeckého autora F. Brettschneidera. K nim pridáva ešte personalizáciu prieskumov verejnej mienky. Pri aplikácii na slovenské reálie sa autor rozhodol použiť koncept troch štruktúrnych filtrov pochádzajúcich od D. M. Farella: formu vlády, stranícky systém a volebnú legislatívu. Práve tie majú mať významný vplyv na stupeň personalizácie. Otázne je jeho hodnotenie slovenských politických strán, o ktorých tvrdí, že je pre ne charakteristický „neustály kolobeh ich vzniku a zániku“, čo má dokazovať slabú inštitucionalizáciu slovenského stranického systému (podľa teórie S. Mainwaringa). Empirické fakty totiž poukazujú na to, že slovenský stranícky systém po voľbách 2006 možno označiť za stabilný (do parlamentu sa dostali vyprofilované strany, naopak, nedostali sa tam strany, ktoré vznikli iba počas minulého volebného obdobia). Záverom autor tvrdí, že fenomén personalizácie sa bude vo volebnej kampani na Slovensku objavovať čoraz častejšie, keďže tu existujú faktory, ktoré personalizáciu budú posilňovať: slabá identifikácia voliča s politickými stranami a z nej vyplývajúca volatilita a tiež existencia jedného volebného obvodu.

Richard Geffert prispel do zborníka svojim textom s názvom „*K výsledkom parlamentných volieb 2006 v Slovenskej republike (Ideológie s odrazom v „experimentujúcich voľbách*)““. Ako píše v úvode, jeho cieľom je na jednej strane analyzovať ideologické koncepcie parlamentných politických subjektov a tiež „oprávnenosť názorov o aktuálnej existencii ideológií v politickom živote Slovenska v súčasnosti“. Sporným momentom jeho práce je predovšetkým používanie termínov „hodnotové orientácie“ a „ideológie“ ako

synonym, ktoré je možné pozorovať v celom texte. Autor postupne prichádza na to, že úspech v podobe parlamentnej prítomnosti zaznamenali iba tie politické strany, ktoré sa dokázali pohybovať medzi troma základnými hodnotovými piliermi: sociálno-ekonomickým, náboženským a národným. To v podstate korešponduje so zaužívaným modelom konfliktných línií. Následný popis politických programov jednotlivých subjektov prítomných v zákonodarnom zbore SR by bol možno zreteľnejší, keby na ich diferenciaciu autor použil práve toto teoretické vymedzenie. Autor napokon dospieva k tomu, že ideológie sú v slovenskej politike prítomné, pričom ich stelesňujú práve jednotlivé politické strany. Problémom je ich realizácia v praxi.

Záverom je potrebné ešte raz vyzdvihnúť aktivity Inštitútu politológie FF PU, medzi nimi predovšetkým vydanie uvedeného zborníka. Ostáva veriť, že sa dostane do rúk čo najväčšiemu množstvu slovenských vedeckých pracovníkov, aby mohol splniť to, čo si jeho zostavovateľ predsavzal, teda priniesť „mnoho podnetných poznatkov politologického charakteru o smerovaní stranického, politického a hospodárskeho vývoja v krajinách V4 po parlamentných voľbách v roku 2006.“